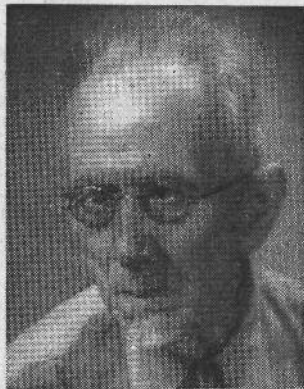

Dr. JOSIP TOMINŠEK — OSEMDESET- LETNIK

(4. marca 1952)

Levo: dr. Josip Tominšek, profesor v Kranju leta 1903; — desno: v Celju 1951

Celjani srečujejo dr. Josipa Tominška dnevno na njegovem obveznem sprehodu; vidijo ga, kako z rovnico in lopato naravnava potočke, ki so si skopali svoje grape po Miklavževem hribu in meni nič tebi nič zasipajo nekdanj tako lepo sfrizirani celjski park; čitajo njegove zgovorne, temperamentne članke v lokalnem tedniku in poslušajo njegovo retorično vzneseno in zaneseno besedo na množičnih sestankih in občnih zborih. Le malokdo pa se ob teh srečanjih z njim spomni na veliko delo, ki so ga zmogla zdaj že nekoliko upognjena ramena tega izrednega moža v dolgi dobi 60 let. Obiskal sem ga in ga našel sredi dela, ob pisalnem stroju, sredi redkih prič njegovega življenja, ki so mu ostale po bombardiranju Maribora. Vse njegovo osebno bistvo in njegovo okolje diha strast po gibanju, po izredni duševni in telesni gibkosti, po nujnem odkrivanju osebnega sveta, po uveljavljanju polnega, sočnega življenja brez notranjih sporov, s pravim, jasnim smislom za potrebe časa in naroda. Od kje ima dr. Tominšek te izredne pogoje za srečno življenje, ne vem. Iz njegovega jedrnatega, odpornega rodu? Iz izredne nadarjenosti in bistrovidnosti?

Dr. Josip Tominšek se je rodil 4. marca 1872 na Slatini med Bočno in Gornjim gradom trdnemu kmetu Portu. Iz samotnega, a prelepega planinskega okolja Zadrebke doline je dvanajstletni Portov Joža odšel na gimnazijo v Celju in jo leta 1892 z bleščečim uspehom končal, tako da je nemški inspektor v celjskem lokalnem listu slavil kot izreden primer. Odliko je imel v vseh predmetih, najmočnejši pa je bil v matematiki. Bil je izredno izurjen v telovadbi, in se je l. 1895 na univerzi usposobil za telovadnega učitelja na srednjih šolah. Na univerzi v Gradcu je od l. 1892—1896 študiral slavistiko in klasično filologijo ter se usposobil za profesorja slovenščine, latinščine in grščine v tesnem sodelovanju s slavistom dr. V. Oblakom. Leta 1898 je promoviral za doktorja filozofije. Na celjski gimnaziji je učil že leta 1895, leta 1896 pa je kot suplent nastopil službo v Kranju. Tu je ostal do leta 1904, ko je odšel na študijski dopust v Berlin. Od jeseni l. 1904—1910 je učil v Ljubljani na I. drž. gimnaziji, nekaj ur pa tudi na nemški in na višji dekliški (poznejšem liceju). Leta 1910 je odšel v Gorico za ravnatelja na največji zavod v Avstriji z nalogo, da pripravi slovenske in laške paralelke. Nalogo je spretno in natančno izvršil, leta 1911 pa je odšel v Maribor in prevzel ravnateljske posle na tamošnji gimnaziji. Že leta 1912 je bil imenovan za člana deželnega šolskega sveta kot zastopnik srednješolskih profesorjev in za nadzornika telovadbe za slovenski in italijanski jug (Kranjska, Primorska, Istra, Dalmacija in Južna Tirolska). Ob zlomu Avstrije je od »sobote na ponedeljek« vzpostavil iz popolne nemške gimnazije popolno slovensko in pomagal otvoriti slovensko realko. V Mariboru je delal kot pedagog, šolnik, urednik in organizator javnega življenja. Ostal je tu do leta 1943, ko je bilo njegovo stanovanje zbombardirano. Uničena mu je bila vsa knjižnica in korespondenca. Od leta 1943 živi dr. Tominšek v Celju, še vedno delaven člen naše skupnosti.

Kot šolnik in vzgojitelj je napisal latinsko slovnico, prvo slovensko grško slovnico s pripadajočo vadnico in Ksenofontov slovar. Vrsta razprav o latinščini in grščini je izšla v Pedagoškem Letopisu, ki mu je bil v dobi osmih letnikov tudi sourednik. Nepregledna je serija člankov in razprav o najrazličnejših šolskih, učnih in vzgojnih problemih. Kot slavist se je bavil s prešernoslovjem in priobčeval članke in ocene najrazličnejših del v Ljubljanskem Zvonu, Slovanu, Popotniku in drugod. Bil je prvi slavist, ki se je uprl Žigonovi in Puntarjevi teoriji o matematični arhitektoniki v Prešernu. Izdal je v petih zvezkih Zbrane spise dr. J. Mencingerja z literarno zgodovinskim uvodom in opombami, Bleiweisov zbornik, Nemško slovenski slovar itd. Napisal je več jezikoslovnih razprav, med njimi o rodnem »Narečju v Bočni in njegovi sklanjatvi«. Leta 1905 je po bistrogledni oceni Aškerčeve pesnitve o Primožu Trubarju polemiziral z Aškercem v spisu »Anton Aškerc v boju za herojstvo«. V tedanjem kulturnem boju se je držal nad njim z objektivno presojo, stoječ na stališču, da žolčni strankarski prepiri narodu več škodujejo, kakor koristijo. V tej in drugih ocenah je uveljavil svojo duhovitost, ironijo, razgledanost in izredno prožnost.¹ Bil je odbornik Slovenske Maticе in je v tem svojstvu odločilno sodeloval pri kulturnem življenju pred prvo svetovno vojno (Stritarjeva proslava, Gajeva proslava, Vilharjeva spomenica, bil je cenzor rokopisov, med njimi mnogih Cankarjevih). Bil je tajnik odbora za nabiranje slovenskih narodnih pesmi in napevov in je sam nabral nad deset tisoč napevov. Sadove njegovega dela najdeš v najrazličnejših revijah in listih in zbornikih.

Kot strokovnjak za telovadbo je delal od zgodnje mladosti do pozne starosti kot organizator in pisatelj. Aktivno je gojil vrsto športov, v Ljubljani je bil vodja mladinskih iger in je uvedel v klub Hermes nogomet.

Planinstvu je bil zapisan od otroških pastirskih let, saj je Portova domačija krog in krog obdana z visokim hribovjem, s planinami in Snežari, kakor tod pravijo najvišjim goram na obzorju. Kot pastir je plezal po drči na Menino, v jamo Jespo in v soteski Gruntu pri Kropi. Kot četrtošolec se je leta 1888 povzpel na Ojstrico preko Vodol na Korošico in sestopil preko Škarij na Klemenškovo planino in Plestje. Kot osmošolec je l. 1892 obiskal Okrešelj in splezal preko Zrela na jezersko stran. Po maturi je preko Savinjskih Alp potoval na Koroško in se tam povzpel na Dobrač. Kot profesor v Kranju in Ljubljani je obhodil vse naše vrhove. Pozneje za večdnevne ture doma in v tujini zaradi mnogostranske zaposlitve ni našel časa.

Sodeloval je pri ustanovitvi podružnice SPD v Kranju. Od leta 1908 do leta 1941 je bil urednik Planinskega Vestnika.² Velikansko delo je opravil s tem kot korespondent, recenzent in pisatelj najrazličnejših spisov, razprav, člankov inotic. Ze njegove razprave o pomenu planinstva so pomenile tedaj pomembno novost, ki je utirala nova pota slovenskemu planinstvu in dvigala kulturno vrednost revije. Ves čas se je trudil, da dvigne revijo na evropsko višino po obliki in vsebini in je v tem tudi uspel. Njegova pomirjujoča, pravljiva in ljubezniva osebnost je v reviji združila vse generacije slovenskih planincev. S svojim širokim obzorjem in obzirnostjo je poravnaval nasprotja in se prilagajal najrazličnejšim sotrudnikom.

Delal je kot javni delavec pri Glasbeni Matici (bil ji je 12 let predsednik), v Aeroklubu (prvi je pri nas začel z jadrnim letalstvom), v Sabljaškem klubu, Protituberkulozni ligi, Proforskem društvu, Zgodovinskem društvu, Putniku, Protialkoholnem društvu, Proforskem samopomoči, Češkosl. in Bolgarski ligi itd.

Ko prelistavam bibliografijo njegovih spisov, razstresenih v preko dvajsetih revijah in listih, s preko 800 naslovi, se mi zdi, da velja zanj tisti orientalski rek: »Človek mora delovati, kakor bi mu bilo ležeče na vsem«. Če je rekel Aristoteles, da človek po svoji naravi hrepeni po spoznavanju, tako bi o dr. Tomišku lahko rekli, da po narodi teži k delu. V delu je iskal in našel soglasje svojega duhovnega življenja, polnost razuma, čustva in volje.

¹ Gl. Marja Boršnik-Škerlak, Aškerc, 1939, str. 350—4, 382—3.

² O njegovem delu za Planinski Vestnik je izčrpno pisal drugi naš planinski starosta — pisatelj inspektor Josip Wester. Gl. Jos. Wester, dr. Josipu Tomišku ob petindvajsetletnici uredništva PV 1934, str. 1—4; Ob petdesetletnici »Planinskega Vestnika«, Planin. Zbornik 1945, str. 71—78.